

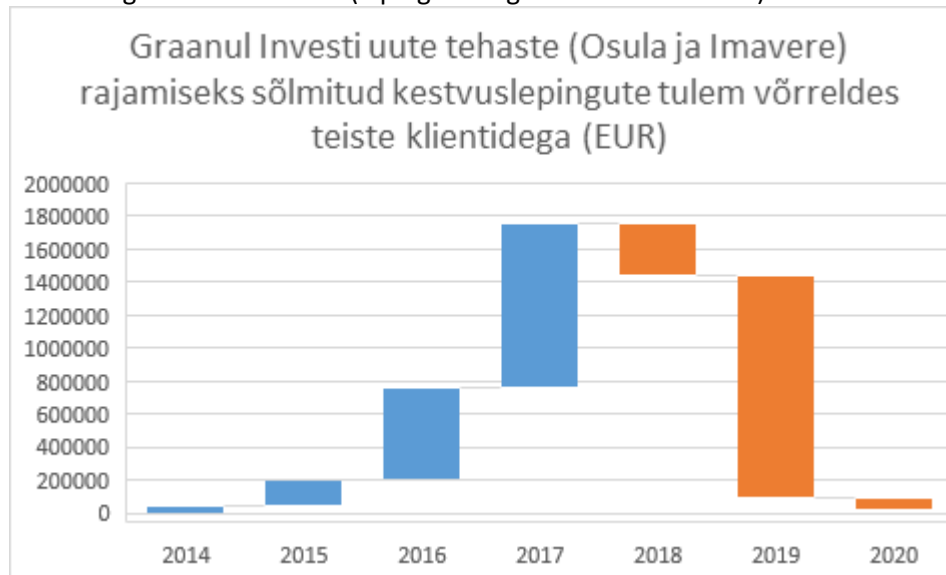
LISA: RMK olulisemad tähelepanekud Riigikontrolli auditi teksti kohta.

1. Aruande kokkuvõttes osas on toodud ekslik järeldus kestvuslepingute alusel pakutud hindade mittevastavusele metsamaterjali harilikule väärtusele. Harilik väärtus kujuneb pakkujate hinnakonkurentsist. Kuna RMK on turul hinnavõtja (vastupidiselt saab käituda ainult monopoolses seisundis olev isik), siis selguvad müügiotsuse käigus parimad hinnad, mis antud ajahetkel ja turutingimusi arvestades moodustavad kohaliku keskmise turuhinna. Seega jääb arusaamatuks, millel põhineb Riigikontrolli väide, et RMK on müünud puitu turuhinnast soodsamalt. Kestvuslepingu alusel ja enampakkumistel pakutud hindade kujunemise loogika erineb ja sellel on mitmeid põhjuseid. Enampakkumist korraldades määratakse enamasti alghind, mis ei ole madalam kui kestvuslepingu edukate pakkumiste hind. Järgnevas tabelis esitame kahe müügiviisi võrdluse:

Tunnus	Müük kestvuslepinguga	Müük enampakkumisel
Hind	Müügiotsuses kujunev turuhind (aluseks kõrgeim hind RMK vahelaos), kõigi pakkujate hindade alusel	SPOT-turuhind (aluseks kõrgeim hind RMK vahelaos), domineerivate pakkujate hindade alusel
Kogus	Suur kogus (85%), enamus pakkujaid soovitud koguses edukad	Väike kogus, vähe pakkujaid soovitud koguses edukad
Konjunktuur	Sõltub vähem, arvestab pikaajalist seisundit	Sõltub rohkem, arvestab antud hetkel seisundit
Puidu kvaliteet	Läbivõetav	Fikseeritud
Edukate pakkujate arv	Suur, kõigil pakkujatel võimalus parima hinna korral edukaks saada	Juhuslik, sõltub üksikute pakkujate käitumisest
Hinnamanipulatsioon	Välditav, turumoonutus pole lubatud (rakenduvad sanktsioonid)	Ei ole välditav, võimalus „plats puhtaks“ lüüa
Kasu riigile	Pikaajaline (mahustabiilsus, hinnastabiilsus, lisandväärtus, terve konkurents, sektori areng, maksutulude kindlustamine)	Lühiajaline (stabiilsust ei tagata, võimalik ebaterve konkurents, lisandväärtuse kasvu ei tagata, väiksemad ettevõtted süüakse välja, maksutulu ei kindlustata)
Investeeringukeskkond	Tagatud	Ei ole tagatud
Töökohad sektoris	Tagatud	Ei ole tagatud
Kliimaeesmärgid, süsiniku sidumine	Toetav, suur (puidu kohalik kasutus, toorme lühike veokaugus = väiksem CO ₂ heide)	Ei toeta, väike (osaline kohalik kasutus + puidu eksport, pikk veokaugus = suurem CO ₂ heide)
Lisandväärtus	Tagatud, kohalik ümbertöötlemine	Ei ole tagatud, ei eelda kohalikku ümbertöötlemist
Muud	Panus Eesti majandusse (SKT) kindlustatud	Panust Eesti majandusse ei kindlustata

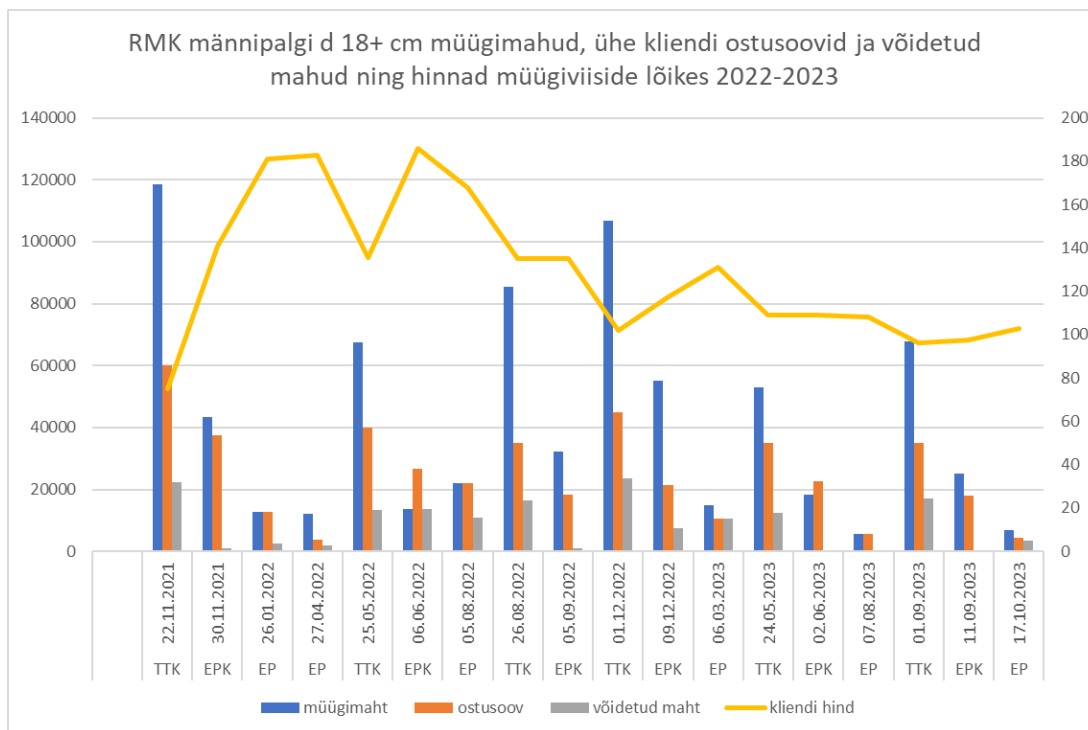
2. Teiseks on toodud ekslik järeldus justkui osa ettevõtteid on eelistatud teistele ja sõlmitud soodsama hinnaga lepinguid. Uute suuremahuliste investeeringute tegemisel kokku lepitud hinnad on kokkuleppimise hetkel alati olnud turuhinnad. Riigikontrollile esitatud müügiaruannete alusel tehtud

analüüs kinnitab, et AS Graanul Investi ettevõtetega sõlmitud hinnamehhanismiga kestvuslepingud Osula ja Imavere uute tehaste rajamisel võimaldasid kokkuvõttes müüa täiendava koguse madalakvaliteedilist puitu (kütte- ja paberipuit) ja teenida selle eest samas summas tulu võrreldes kõigi teiste ettevõtetega samal perioodil kehtinud kestvuslepingutega. Järgneval graafikul on toodud teenitud tulude erinevus lepingute kehtivuse ajal kui samad sortimendid oleks teoreetiliselt müüdud teistele ettevõtetele, mis näitavad kokkuvõttes turuhinnaga müüki, sh esimestel aastatel teeniti teiste ettevõtetega võrreldes enam (lepingute kogutulem +20000 EUR).

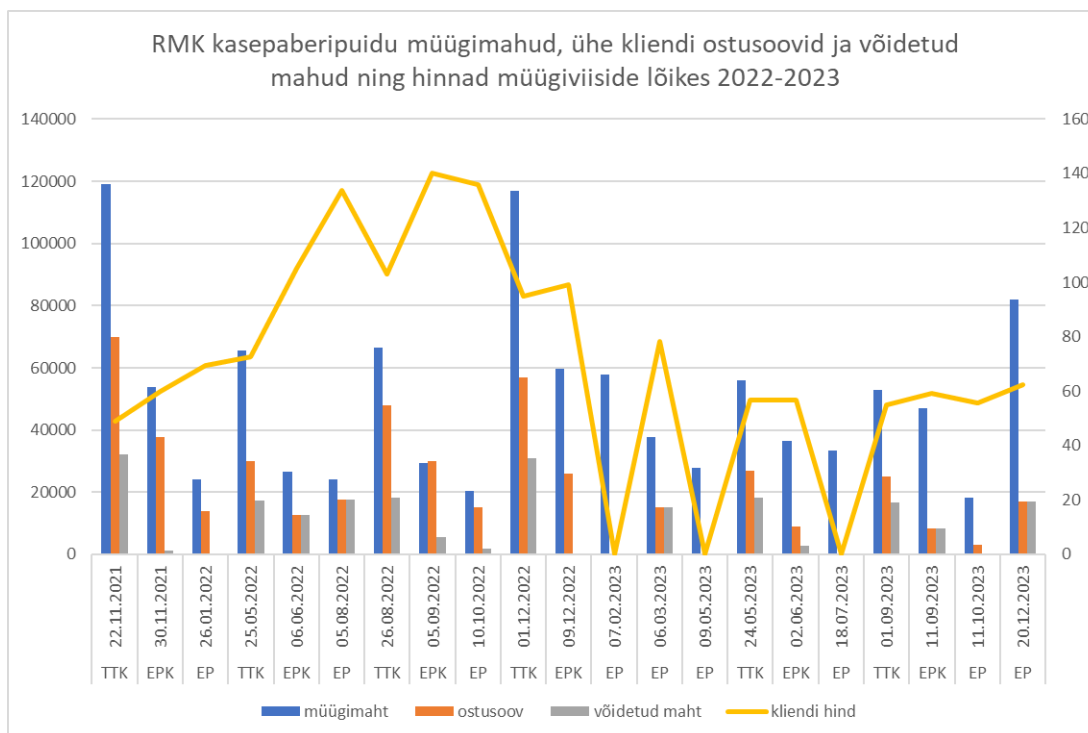

3. Kolmandaks on tekstis eksitav väide, mille kohaselt hindade erinevus enampakkumistega näitab, et tõenäoliselt ei taga kestvuslepingute läbirääkimiste ja hinna kokkuleppimise reeglistik metsamaterjali eest turuhinna saamist. RMK viitas korduvalt, et hinnad kestvuslepingutel ja enampakkumistel erinevad mitmel põhjusel. Üheks peamiseks on müügiviiside sisuline ja ajaline erinevus (turul toimuvad hinna muutused teatud ajaraamis) ning teiseks RMK valitud müügistrateegia, mille eesmärgiks on igas müügietapis nii kestvuslepingute kui enampakkumiste teel saada maksimaalne võimalik tulu. RMK müügikorraldus on teadlikult ehitatud üles viisil, et igas järgnevas müügietapis (juhime tähelepanu, et sisuliselt toimub ka kestvuslepingu hindade väljaselgitamiseks kolm korda aastas enampakkumine kestvuslepingu klientide vahel) jõuab turule väiksem kogus puitu. See tähendab tõusva turu ja materjali defitsiidi tingimustes olukorda, kus ettevõtja on valmis tootmiseks vajaliku materjali eest tasuma kõrgemat hinda. Lisaks on iga järgmise etapi alghind eelmise etapi tulemusena kujunenud. Kuna RMK müük sõltub turuolukorrast ja turuosalistest, ei ole hindade osas vahetut korrelatsiooni.

Järgnevad joonised selgitavad müügi koguste ja hindade kujunemist kestvuslepingu ja enampakkumise käigus. Oleme lisanud kaks graafikut erinevate sortimentide osas. Graafikud on esitatud kahe ettevõtte kohta, kes kahe-aastasel perioodil on osalenud RMK müügiprotsessi erinevates etappides. Graafikutelt on näha igas etapis RMK müüdav puidu maht, ettevõtte ostusoov konkreetses etapis, ettevõtte pakutud hind ning kogus mille osas ettevõtte osutus selle hinnaga edukaks. Graafikutelt on näha, et erinevates turu ja nõudluse olukordades (2022. aastal tõusev ja 2023. aastal langev turg) on ettevõtted sunnitud oma toorme vajaduse rahuldamiseks märkimisväärselt tõstma hinda nii kestvuslepingu protsessis (TTK ja EPK) ning selle järel toimuvatel enampakkumistel.

Männipalgi d 18+ müüki käsitleval graafikul on näha, et kuigi 30.11.2021 EPK voorus soovis ettevõtte osta enamuse müügiks pakutud kogusest, võitis ta imeväikese koguse hoolimata oluliselt kõrgema hinnast. Seejärel 26.01.2022 toimunud enampakkumisel soovis ettevõtte osta kogu müügiks pakutud mahtu, tõstes veelgi hinda, kuid võitis taas väikese koguse. Sellised olukorrad korduvad.

Kasepaberipuidu müüki käsitlevalt graafikult on näha ka sellised olukorrad, kus ettevõtte teatud hetkedel (EP 07.02.2023, EP 09.05.2023, EP 18.07.2023) puudub vajadus materjali soetamiseks ja ettevõtte enampakkumisel ei osale. Samal ajal kestvuslepingu säilitamiseks osaleb kestvuslepingu protsessis.

4. Läbivalt kordub aruande tekstis (lk 1, 8, 16) Riigikontrolli väide kinniste läbirääkimiste kohta. Alates 2018. aastast ei lepita hindasid kokku kinniste läbirääkimiste käigus, vaid pakkuja kas aktsepteerib või ei aktsepteeri RMK poolt meetodika põhiselt tehtud tinglikult tagatud koguse hinnaettepaneku. Sellele lisaks pakkuja osaleb kinnisel enampakkumisel ning lepingusse läheb kahe vooru põhjal arvatud kaalutud keskmine hind.
5. Eksitav on Riigikontrolli väide lk 8, et alates 2024. aastast avalikustatud ostetavad sortimendid ja kogused lepingusse jõudes muutuvad. Lepingud sõlmitakse alati protokollis oleva ja avalikustatud kogusega.
6. Eksitav on Riigikontrolli väide lk 9 justkui igale kliendile on määratud "kodumets". Palusime auditi koostamise protsessis see punkt välja jätta, sest tegemist on nn käibesõnaga RMK toises kõnepruugis. Seda tõist sõna ei ole defineeritud, sellel puuduvad andmed ja piiritletud territoorium. RMK kõnepruugis tähendab see olukorda, et enamasti tarnitakse ettevõtjale puit võimalikult lähedal asuvast majandatavast metsast. Detailsemalt tähendab see olukorda, et tinglikult tagatud kogus arvutatakse välja pakkuja viimase kolme aasta turuosa (turuosa RMK vastava sortimendi ostust) ja järgneva perioodi RMK raiemahu põhiselt etteantud arvestusvalemiga. TTK täidab metsapoliitika eesmärki aidata kaasa regionaalsele arengule ning piirata monopolide teket, muuta puiduturg stabiilsemaks ning ühtlasi väärtustada pikaajalist kliendisuhet. TTK müügipiirkonnaks planeeritakse väiksema transpordikuluga (st lähemal asuv) piirkond.
7. Eksitav on Riigikontrolli väide lk 16 justkui tinglikult tagatud koguse ostuks teeb RMK vastupakkumise hinnaga, mis arvestab teiste tinglikult tagatud koguse etapi pakkujate hindu. Tegelikult teeb RMK vastupakkumise hinnaga, mis arvestab kõigi pakkujate hindu (sh ka uute tulijate hindu, kellel TTK puudub) ning vastupakkumise tegemisel lähtutakse kõrgemast vahelaohinnast, mitte keskmisest hinnast.
8. Eksitav on Riigikontrolli väide lk 18 justkui turumoonutuseks loetava hinnapakkumise mitteamestamine ei võimalda tagada turuhinna saamist. Tegelikult turumoonutusega hinnapakkumiseks loetakse ainult sellist hinda, mis on turuhinnast üle 15% kõrgem. Turuhinna määramisel osalevad kõik hinnapakkumised, v.a selgelt turgu moonutav hind. Samal ajal lepingusse läheb alati ka turgu moonutav hind, mida selle pakkuja on kohustatud maksma. RMK eesmärk on olnud vältida monopolide teket, mitte toetada lühiajalist agressiivset turuosa hõivamist, saada pikaajaliselt head turuhinda ning hoida kliendibaas võimalikult lai.
9. Eksitav on Riigikontrolli väide lk 19 justkui RMK käsitleks minimaalset vahelao hinda turuhinnana. Tegelikult arvestuslikku minimaalset hinda vahelaos RMK ei käsitle turuhinna määramisena. Arvestuslik hind vahelaos seab piiri transpordikuludele. Kui ostja laos pakutud hind veokauguse tõttu viiks transpordikulu vahelao hinnas alla arvestusliku minimaalse hinna, siis sellest vahelaost positiivset müügiotsust ei tehta. Selline olukord võib juhtuda turuhindade madalseisu ajal. RMK arvestab kulupõhist hinda kõikide sortimentide üleselt, mitte üksiku kõige madalama sortimendi alusel.
10. Eksitav on Riigikontrolli väide lk 24 justkui kõik lepingud sõlmib ja allkirjastab puiduturustusosakonna juhataja. Tegelikult ei ole osakonna juhataja auditi skoobis olnud perioodi jooksul sõlminud mitte ühtegi kestvuslepingut. Lepinguid sõlmivad selleks volitatud turustusspetsialistid (kliendihaldurid).
11. Eksitav on Riigikontrolli väide lk 34 justkui RMK oleks sõlminud Kohila vineeritehasega pikaajalise lepingu 120 000 m3 kasepaberipuidu(!) müügiks. Tegelikult tehase vajaduseks hinnati 120 000 m3 kasevineeripaku aastas, kuid RMK sõlmis 2012. a alguses 5-aastase kestvuslepingu 12 000 m3 kasevineeripaku müügiks ning hinnad lepiti kokku vähemalt kolm korda igal aastal.
12. Eksitav on Riigikontrolli väide lk 43 justkui RMK teeks tasuta tarneid ja on saanud kahju. Tavapärase äripraktikas peab reklamatsiooni korral müüja kauba tasuta asendama. RMK ei tee tasuta tarneid ja ei vea tasuta praaki kliendi juurest minema. Selgitame, et puidu varumisel on RMK eesmärk

maksimeerida kasumit (st toota kallimat sortimenti ja võtta risk, et selle käigus tekib praaki). Kuna puidus esinevad mitmesugused rikked ning ka ülestöötamisel tekivad mehaanilised vigastused, on praagi tekkimine vältimatu. Selgitame, et aruannetes on tehnilise andmetöötlamise tulemusena veokulu lahutatud maha võrdses osas igast puidukoormas olnud kogusest, sh praagist. (Näiteks tarnides 30 m3 koorma kasepaberipuitu hinnaga 50 eur/m3 ostja laos, milles sisaldub 3% praaki hinnaga 10 eur/m3, kes asub 200 km kaugusel, kuhu veokulu on 22,5 eur/m3, kujuneb kasepaberipuidu hinnaks vahelaos arvutuslikult 27,5 eur/m3 ja praagi hinnaks arvutuslikult -12,5 eur/m3. RMK saab aga koorma müügist tegelikult tulu 1464 eur ja selle veokulu on 675 eur ehk tarne ei ole kunagi tasuta.)

13. Eksitav on Riigikontrolli väide lk 43 justkui RMK võimaldab tasuta tarneid süsteemse vea tõttu. Tegelikult esines 10 aasta jooksul neli tehnilise veaga väikest arvet (kogusummas 9273 eur), mille korral seos raamatupidamises hinnakirja ja veoselehe vahel oli katki. Samal perioodil on RMK väljastanud ligikaudu 100 000 puidu müügi arvet. Koheselt, kui Riigikontroll ühe sellise arve leidis, kontrollis RMK kindluse mõttes üle kõik arved ja leidis veel kolm tehnilise veaga arvet. RMK esitas parandatud arved tagant järele ja teeb edaspidi igal aastal arvete kontrolli. RMK raamatupidamise programm on töökorras. Oleme seisukohal, et nende üksikute juhtumite näol 10-aastase perioodi jooksul ei ole õiglane viidata süsteemsele veale.